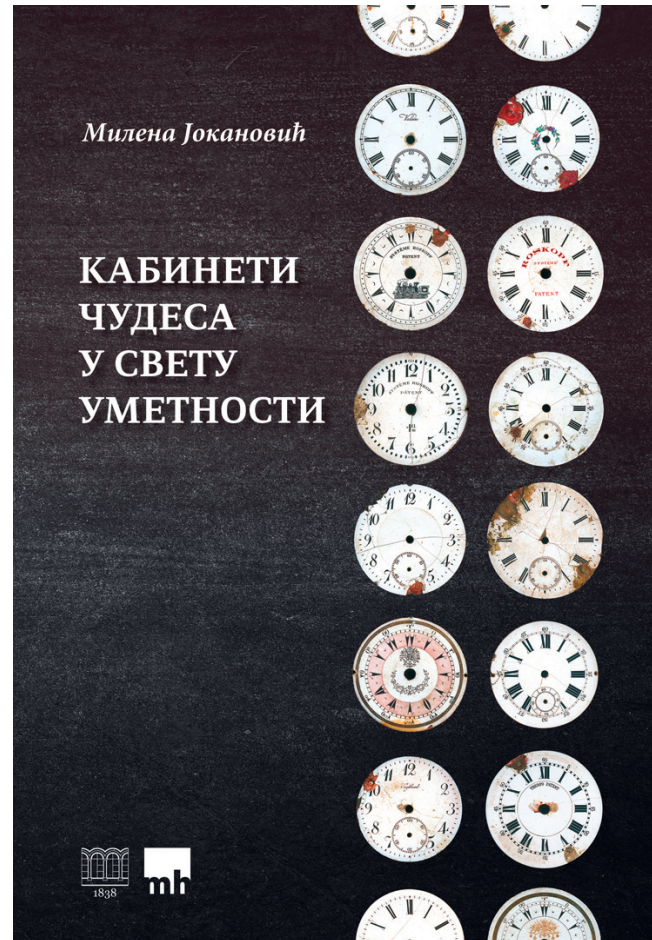

**ЛУТАЊЕ КАО ПРЕДУСЛОВ ИСТРАЖИВАЊА:
Кабинети чудеса у свету уметности,
Милена Јокановић,
Центар за музеологију и херитологију
Филозофског факултета Универзитета
у Београду, 2021.**

Категорија чланка: приказ

1. *Кабинети чудеса у свету уметности*, Милена Јокановић, Центар за музеологију и херитологију Филозофског факултета Универзитета у Београду, 2021.
1. *Cabinets of Wonders in the World of Art*, Milena Jokanović, Center for Museology and Heritology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade, 2021

Савремени оквир времена (и простора) у коме живимо тиче се више него сложених релација између уметника и музеја. Неретко су посредни контрадикторни односи пуни великих очекивања, гордости и предрасуда, а каткад и разума и осећајности, и са једне, и са друге стране. Реч је о вези налик струни која се опушта и затеже на више различитих начина, у зависности од тренутка, проблема и препознавања заједништва (или пак раздвојености) света уметности и света музеја. Проблематика је комплексна, тешко ју је обухватити једним погледом, а још теже понудити критички осврт на њу.

Кроз читање новог издања Центра за музеологију и херитологију Филозофског факултета Универзитета у Београду – *Кабинети чудеса у свету уметности* Милене Јокановић (2021), објављеног након докторског истраживања у прерађеној и проширеној

форми, смештамо се у специфично *стање присећања*, које нас одводи корак даље у преиспитивању логике (и логистике), на чијим основама музеј и уметност граде своје дијалоге и расправе. Усмеравајући пажњу на различите облике кабинета чудеса као историјског модела музеализације, а потом и као уметничке инспирације, Јокановић помно прати однос уметника према институцији музеја кроз историју, нудећи у коначници предлог увођења луталаштва у методологију истраживања сваке врсте, па и оних која су неопходна за остварење уметничког и/или музејског рада.

Ауторка нас најпре подсећа на сам концепт и порекло кабинета чудеса, хронолошки пратећи њихов развој од Аристотеловог времена, преко читавог спектра ренесансних соба за драгоцености и раритете, до зенита *Wunderkammern*, а потом и његовог успешног потискивања услед доминације прорачунатог, предвидљивог и систематичног енциклопедијског духа. Статус куриозитета је, током 18. и 19. века, како наводи Јокановић, редукован на „несавршену науку“, те није остало места за необјашњиво или бизарно у култури која је захтевала стварност сличну данашњој, оној која је на путу да буде објашњена, која „нема остатке или вишкове“ (Јокановић 2021, стр. 62). Уз то, деветнаестовековна инструментализација музејских колекција у име изражавања владајућих политика додатно је допринела забору овог преваходно чудесног, а по форми и садржају јединственог музејског претходника.

У таквој ситуацији, њега су се најпре сетили уметници, те даље кроз *сећајуће загледање* у историју ауторка мапира оживљавање кабинета куриозитета путем уметничког мишљења, као и различите теме које су таквим поступком покретали Курт Швитерс (Kurt Schwitters), Марко Ристић, Андре Бретон (André Breton), Џозеф Корнел (Joseph Cornell) итд. Употреба овог концепта у свету уметности, како нам предочава Јокановић (2021, стр. 90), омогућила је уметницима да својим делима отварају питања која се тичу не само институције музеја, већ и сврхе и развоја уметности (и њене историје), те система општих вредности у капиталистичком друштву. Многа од њих нагласила је у скороје време и реализација Бијенала у Венецији 2013. године, када је основно полазиште како кустоског, тако и уметничког рада, био управо кабинет чудеса. Тиме подстакнута, Јокановић с правом пита:

„Да ли је музејска институција само једна епизода у развоју кабинета чудеса која се спиралном путањом, тим бескрајним кружним лутањем најзад и враћа почецима музејске мисли, колекционарском духу сваког креативног појединца, био то кустос, уметник или неки други актер у свету уметности или ван њега? Да ли само треба избрисати границе и оквире?“ (Јокановић 2021, 182).

Поуке методе лутања ова ауторка не пропушта да примени у самој књизи, чији је мотив луталаштво, а мотивација – укључење методологије оваквог *сврховитог фланеризма и открића чудесности* у живот сâм. Стога, у име инспирације, она посебну пажњу посвећује анализи овог модела музеализације и у нашем, локалном свету уметности, осврћући

се на ђубриште као простор истраживања и колекционирања у опусу Леонида Шејке, на уметника-баштиника потиснуте меморије на примеру *Југомузеја* Мрђана Бајића, те на пасионирана лутања кроз бувље пијаци и отпаде Драгана Срдића. Затим, надовезује се на трансконтекстуализацију пијачних предмета Предрага Пеђе Нешковића, на фотографије пијачних простанстава Бранимира Карановића, као и на улогу таквог уметничког колекционирања у раду Зорана Насковског. Помно анализира *Унутрашњи музеј* Драгана Папића, *Пројекат Радар* и *Библиотеку ексер* Саше Марковића Микроба и Стевана Новаковића, те *Музеј детињства* Владимира Перића. Кроз наведене примере ауторка истиче уметнички импулс деловања и колекционирања ван институције музеја (или управо њој упркос!), алудирајући на потенцијалне инверзије и субверзије вредности одређених од музејских установа и политика сећања.

Сасвим сувисло, то илуструје и речима самих уметника-колекционара, какве је, на пример, изнела група *Радар*, држећи да „на свету има превише ствари. Масовно друштво и масовна производња су прича која неће имати срећан крај.“ (нав. према: Јокановић 2021, 207). Драган Папић, током извођења својеврсне перформативне музеологије, како сазнајемо у књизи, сматра да је „кич последња доброта у овом исквареном меркантилистичком, калвинистичком, експлоататорском свету“, па се стога он најбоље осећа међу људима који живе продајући одбачене предмете, од којих он обликује своје мисли (нав. према: Јокановић 2021, 213). У овој потрази за кабинетима чудеса у свету уметности у нашој земљи запажамо да, у стварању разлике између мале и велике историје Владимир Перић констатује: „Оног момента кад нестане колективно сећање, нестане и мала историја. Са великом историјом то није случај, а пројекат [Музеј детињства] посвећен је малој историји и опомена је друштву да поведе рачуна баш о њој“ (нав. према: Јокановић 2021, 229).

Смештајући све наведене, али и бројне друге примере забележене у историји уметности и музеологији у службу мишљења о значају и значењу кабинета чудеса, и његовој улози у оквиру данашњег живота у *перманентном ванредном стању* (Agamben, Dordo, 2013, *Homo sacer: suverena moć i goli život*, Karposbooks), Милена Јокановић нам овим издањем поручује да можемо (и треба) да мислимо о зачудном, необичном и несвакидашњем не само због преиспитивања светоназора у успостављеним границама света уметности и света музеја, већ и ради подсећања на заборављену и маргинализовану суштину културе куриозитета, а то је *поседовање зачудности*, и стога, општа могућност мишљења изван ригидних, фабрикованих или програмираних културних оквира. Тиме ова књига поприма функцију врлог аларма подешеног да, упркос редовном *снузовању*, одзвања у сносилом свету уметности и музеја, истовремено преносећи вредности какве су луталаштво, чежња, откриће, *организована опсесија*, *практично меморисање* и храбра потрага за другачијим, необичним и вансеријским у мотивацију за свакодневни живот и мисао.